

7. Беляев Ю. Міжнародні зв'язки як важливий напрям удосконалення управління університетом в умовах європейської освітньої інтеграції / Ю. Беляев // Вища школа : наук.-практ. видання. — 2010. — № 7/8. — С. 18—22.
8. Огнев'юк В. Університетська освіта України в контексті перспектив європейської інтеграції / В. Огнев'юк // Віче. — 2010. — № 20. — С. 16—20.
9. Зубрицкая М. Украина и Россия – два взгляда на образовательную политику [Электронный ресурс] / М. Зубрицкая / Сайт Зеркало недели. Украина. — Режим доступа : <http://www.zn.ua/>.

УДК 332.8 (477) (045)

МОЖЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ УПРАВЛІННЯ СЕКТОРОМ ЖКГ В УКРАЇНІ

Зубко О. В., аспірант

Класичний приватний університет

У статті розглянуто основні аспекти бюджетної підтримки ринку житлово-комунального господарства України, зарубіжний досвід співпраці приватних компаній з муніципалітетом на умовах концесії.

Також висвітлено основні проблеми залучення інвестицій та їх обґрунтування.

Ключові слова: житлово-комунальне господарство, державна монополія, концесія, бюджетне фінансування, природні монополії, приватні інвестиції.

Зубко А. В. ВОЗМОЖНОСТИ ВНЕДРЕНИЯ ЗАРУБЕЖНОГО ОПЫТА УПРАВЛЕНИЯ СЕКТОРОМ ЖКХ В УКРАИНЕ / Классический приватный университет, Украина

В статье рассмотрены основные аспекты бюджетной поддержки рынка жилищно-коммунального хозяйства Украины, зарубежный опыт сотрудничества частных компаний с муниципалитетом на условиях концессии. Также отражены основные проблемы привлечения инвестиций и их обоснования.

Ключевые слова: жилищно-коммунальное хозяйство, государственная монополия, концессия, бюджетное финансирование, естественные монополии, частные инвестиции.

Zubko A. V. POSSIBILITIES OF INTRODUCTION OF FOREIGN EXPERIENCE OF MANAGEMENT OF DCE SECTOR IN UKRAINE / Classic private university, Ukraine

The basic aspects of budgetary support of market of dwelling-communal economy of Ukraine are considered in the article, foreign experience of collaboration of private companies with municipality subject to conditions concession. Also, the basic problems of bringing in of investments and their ground are reflected.

Key words: dwelling-communal economy, government monopoly, concession, budgetary financing, natural monopolies, private investments.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Проблема управління житлово-комунальним господарством (ЖКГ) для України не є новою, але особливої актуальності вона набуває в умовах недостатності фінансування. За таких умов міська влада розглядає можливість передачі водоканалів і тепломереж приватним структурам на умовах концесії. Залишається актуальною проблема залучення інвестицій і приватного капіталу в даний сектор економіки України. Такі негативні тенденції, як погіршення технічного й фінансово-економічного стану підприємств сектору, зниження надійності обслуговування населення та якості послуг, що йому надаються, свідчать не лише про необхідність збільшення обсягів бюджетного фінансування цієї сфери, а й визначення конкретної моделі управління житлово-комунальним сектором в Україні.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Даній проблемі присвячували свої праці В. Гесць, В. Федосов, І. Чугунов, І. Луніна, О. Милова, І. Запатріна, Є. Момот та інші. У своїх працях вони висвітлили моделі управління сектором житлово-комунального господарства та проаналізували приклади наявності цих моделей у різних країнах. Однак не було встановлено чіткої моделі, яку можна застосовувати в Україні, як на державному, так і на регіональному рівнях.

Іншою проблемою, над якою працювали науковці, є надання бюджетної підтримки підприємствам сектору ЖКГ. Не дивлячись, що запропоновано шляхи поліпшення бюджетного регулювання реформування і розвитку цієї надзвичайно важливої для життєзабезпечення суспільства галузі з урахуванням підходів до бюджетної підтримки, але ще не зазначені чіткі форми надання бюджетної

підтримки для ринку ЖКГ України на державному та регіональному рівнях, відсутні програми бюджетного фінансування цього сектору.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Метою статті є аналіз зарубіжного досвіду співпраці приватних структур з муніципалітетом, встановлення та обґрунтування можливостей вирішення найбільш актуальних проблем, таких як інвестиційна привабливість сектору ЖКГ України, визначення найбільш привабливих моделей управління житлово-комунальними монополіями на ринку ЖКГ України, а також обґрунтування необхідності застосування найбільш привабливої моделі на регіональному рівні.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Реформування галузей міського господарства, в яких існують комунальні підприємства, у зарубіжних країнах проходило в межах загальних програм приватизації публічної власності. За останні роки уряди Франції, Фінляндії, Угорщини, Словаччини і Польщі в руслі соціально-економічних програм реформування державного сектору економіки проводили політику приватизації, вважаючи при цьому, що державні підприємства — це частіше національні зобов'язання, ніж національне господарство. Тому набагато краще, якщо ці підприємства будуть передані в приватний сектор, що приносить дохід на основі конкуренції. Під приватизацією у Франції, Фінляндії, Угорщині, Словаччині і Польщі розуміють передачу в користування приватним особам не лише власність, але і контроль над державними і муніципальними підприємствами і активами, тобто приватизацію без передачі майнових прав. У цьому випадку до основних методів приватизації (продаж акцій, приватні інвестиції в держпідприємства, розукрупнення підприємств, викуп підприємств їх менеджерами або працівниками) додаються оренда і підряд, а також передача державних і муніципальних підприємств в управління приватним менеджерам. Таким чином, відбувається приватизація управління і результатів діяльності.

У світовому досвіді управління сектором житлово-комунального господарства прийнято виділяти три моделі.

1. Німецька модель передбачає акціонування. Контрольним пакетом акцій підприємства, що працює у сфері ЖКГ, володіє муніципалітет. Привабливість цієї схеми полягає в тому, що виникає чіткий механізм управління підприємством. Власник через наглядову раду, через загальноприйняті ринкові інститути управляє своїм майном.

2. Англійська модель передбачає повну приватизацію об'єктів житлово-комунальної сфери. Заради успішності проекту держава списує всі борги комунальних підприємств, беручи на себе витрати по оновленню основних фондів. Але вплив регіональної влади зберігається, тому що це локальні монополісти і їхню діяльність регулюють з урахуванням завдань регіонального розвитку. Уже при укладанні договорів оренди комерційні ризики розподіляються між державним і приватним секторами. При укладанні ж суто концесійних угод, зокрема й контрактів, приватний сектор на весь термін дії укладеного договору цілковито бере на себе відповідальність за утримання й експлуатацію майна, що перебуває в його власності, до моменту передачі його державним або муніципальним структурам.

3. Французька модель передбачає передачу муніципальної власності в оренду або концесію. Уряд Франції, який розпочав реформування ЖКГ ще наприкінці 60-х років, не став одразу ж підвищувати ціни на комунальні послуги для населення, як це пропонує зробити українська влада. Спочатку громадянам показали, яку користь зможе отримати кожен платник у разі незначного зростання тарифів. Французький уряд ухвалив 3-річну програму утеплення житлового фонду, а вже після цього здійснив цінову реформу і розпочав перехід на локальне теплозабезпечення. На думку фахівців, подібну програму можна реалізувати і в містах України. Більше ніж 40% тепла втрачається через аварійні розподільчі тепломережі під час транспортування. Тому для підвищення теплопровідності мереж необхідно замінити старі трубопроводи на нові з поліуретановою ізоляцією, що зберігало б тепло всередині труби, не випускаючи його назовні. Іншим перспективним кроком може бути перехід на автономне опалення будинків шляхом встановлення водонагрівних або опалювальних мінікотелень у підвалах, що здійснюватимуть автоматизовану подачу тепла у квартири та нежитлові приміщення будинку.

Проаналізувавши вищевикладені моделі управління сектором ЖКГ, вважаємо, що для України найбільш відповідає саме французька модель. Основною проблемою сектору ЖКГ є дефіцит приватних підприємств, які могли б надати конкуренцію комунальним, що зумовлює високі ціни і низький рівень обслуговування житлового фонду. Впровадження даної моделі дозволило б створити сприятливі умови для залучення приватних інвестицій на умовах концесії.

Концесія в Україні набирає достатньо чітких організаційно-правових форм. Цьому процесу сприяло ухвалення низки законів, серед яких: Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. [1], Закон України «Про концесії» від 16.07.1999 р. [2], «Про концесії на будівництво й експлуатацію автомобільних доріг» від 14.12.2000 р. [3]; підзаконні акти, зокрема Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження

положення про проведення концесійного конкурсу та укладання концесійних договорів на об'єкти права державної і комунальної власності, які надаються в концесію» від 12.04.2000 р. [4], інші нормативно-правові акти, а також внесення цілої низки поправок, що стосуються концесії, у чинне податкове, валютне та митне законодавство.

Для успішного впровадження концесійних угод у сферу житлово-комунального господарства, вважаємо за необхідне проаналізувати надання бюджетного фінансування з боку держави. До початку приватизації житла та проведення цінової реформи в галузі житлово-комунального господарства цей сектор економіки майже повністю був дотаційний: до жовтня 1994 року платежі населення за використані житлово-комунальні послуги покривали лише близько 4% собівартості цих послуг, 96% собівартості покривалися з консолідованого бюджету України, не діяли механізми взаємодії попиту і пропозиції, впливу на них ціни. Такі негативні тенденції, як погіршення технічного й фінансово-економічного стану підприємств сфери ЖКГ, зростання витрат енергетичних та інших ресурсів, зниження надійності обслуговування населення та якості послуг, що йому надаються, свідчать про необхідність збільшення обсягів бюджетного фінансування цієї сфери. Зрозуміло, що високий рівень бюджетної підтримки підприємств ЖКГ не може бути забезпечений без підвищення податкового навантаження, що на сьогодні є не бажаним через інфляцію. У свою чергу, збільшення податкового навантаження негативно позначиться на темпах економічного зростання, що обмежуватиме можливості бюджету як стосовно підтримки соціальної сфери, так і щодо стимулювання реального сектору економіки [6]. Науковці вважають, що бюджетна підтримка підприємств галузі взагалі не потрібна, та пропонують замість цього знижувати податки та спрямовувати бюджетні кошти виключно на виконання державою функції підтримки соціально вразливих верств населення, фінансуючи розвиток житлово-комунальної інфраструктури за рахунок тарифів [1].

Впровадження французької моделі принесе позитивний результат і на регіональному рівні. Так, на ринку житлово-комунальних послуг міста Запоріжжя працюють комунальні підприємства у вигляді ВРЕЖО (виробничі ремонтно-експлуатаційні житлові об'єднання), яких налічується близько 13. Також влада намагається реалізувати програми зі створення об'єднань співвласників багатоквартирних будинків (ОСББ). Такі програми значно поліпшують скрутне становище на ринку житлово-комунальних послуг, адже всі права передаються користувачам разом із проблемами, фактично мешканці беруть на баланс свій будинок та в подальшому обслуговують його самостійно. На шляху реформування ринкової економіки в розрізі житлово-комунального господарства, для муніципалітету така форма управління є привабливою, але не треба забувати, що багато будинків знаходяться в аварійному стані. Тому, при передачі їх у власність мешканців – всі проблеми з капітальним ремонтом лягають на них. Законом про об'єднання співвласників багатопверхових будинків передбачено виконання капітального ремонту за рахунок бюджету, але сьогодні держава не в змозі забезпечити виконання таких ремонтів у кожному будинку.

Сьогодні немає можливості реалізувати програму створення ОСББ у повному обсязі, тому необхідно приділяти увагу створенню програм, які забезпечать роботу приватних підприємств у секторі ЖКГ. При цьому, будинки залишатимуться або на балансі міста, або будуть переходити на баланс підприємств, приватні структури зможуть інвестувати в житловий фонд кошти та здійснювати діяльність.

Законодавчо передбачена рентабельність роботи підприємств даного сектора на рівні 12%, а середній тариф на обслуговування будинку і прибудинкової території по місту дорівнює 1,20 грн. Важливим залишається факт формування даного тарифу, оскільки в будинках, які знаходяться на балансі комунальних підприємств, адміністративні витрати складають більше 55%, тобто менше 45% залишається на послуги населенню [за власними розрахунками]. Дане співвідношення у формуванні тарифу істотно знижує якість послуг, що надаються, а відповідно й рівень платежів населення за комунальні послуги. Сьогодні вартість житлово-комунальних послуг населенню сплачується наступним чином: 20% — за рахунок прямих дотацій підприємствам житлово-комунального господарства з консолідованого бюджету України, 80% — за рахунок платежів населення, коштів державних житлових субсидій та державних коштів, за рахунок яких покривається вартість існуючих пільг громадян щодо сплати житлово-комунальних послуг.

Отже, бюджетна підтримка повинна бути направлена не лише на компенсацію дефіциту платежів, а й на розробку нових кредитних програм для підприємств галузі і залучення інвестицій. Згідно французької моделі, ефективно було б на умовах конкурсу залучити на ринок приватні підприємства, готові інвестувати власні засоби в сектор ЖКГ. Таким підприємствам у рамках пілотного проекту виділити житлові ділянки та укласти з ними концесійні угоди, тим самим залишивши будинки на балансі міста. Дане рішення дало б можливість приватному капіталу створити конкурентне середовище на ринку, тим самим збільшити якість послуг, що надаються, і з часом підняти тариф, обгрунтувавши його економічну складову.

ВИСНОВКИ

Проаналізувавши зарубіжні моделі управління ЖКГ, можна робити висновок, що багато розвинених країн (Франція, Німеччина, Великобританія) мають позитивний досвід участі приватного інвестора на умовах концесії. Встановили, що найбільш придатною до ринку України є саме французька модель, яка включає передачу державної власності в приватні руки за умов оренди або концесії. Для успішного впровадження концесійних угод у сферу житлово-комунального господарства треба сформувати програму бюджетного фінансування з боку держави. Бюджетна підтримка має бути чітко визначена в часі та стимулювати залучення інвестицій у пріоритетні для розвитку сфери напрями. Тобто повинна стати основою для розвитку публічно-приватного партнерства в житлово-комунальному господарстві, що вимагає перегляду підходів до напрямів та критеріїв її надання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Господарський кодекс України [Електронний ресурс] / Відомості Верховної Ради України (ВВР). — 2003. — N 18, N 19-20, N 21-22, ст. 144. — Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=436-15>.
2. Закон України «Про концесії» [Електронний ресурс] / Відомості Верховної Ради України (ВВР). — 1999. — N 41, ст. 372. — Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=997-14>.
3. Закон України «Про концесії на будівництво й експлуатацію автомобільних доріг» [Електронний ресурс] / Відомості Верховної Ради України (ВВР). — 2000. — N 3, ст. 21. — Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1286-14>.
4. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження положення про проведення концесійного конкурсу та укладання концесійних договорів на об'єкти права державної і комунальної власності, які надаються у концесію» від 12.04.2000 №642 із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ №605 (605-2004-п) від 12.05.2004 [Електронний ресурс] / Інформаційно-правовий портал Закони України. — Режим доступу : <http://uazakon.com/document/spart45/inx45221.htm>.
5. Запатріна І. В. Бюджетна підтримка як елемент розвитку публічно-приватного партнерства в житлово-комунальній сфері / І. В. Запатріна // Фінанси України. — 2008. — № 4. — С. 3—10.
6. Финансирование сектора водоснабжения и канализации в странах Восточной Европы, Кавказа и Центральной Азии [Электронный ресурс] / Протокол конференции министров финансов экономики, водного хозяйства и окружающей среды стран ВЕКЦА и их партнеров ; (Ереван, Армения, 17-18 нояб. 2005 г.). — Режим доступа : www.oecd.org/dataoecd/14/14/36473093.pdf.
7. Лучкина Л. С. Жилищный сектор в постсоциалистических странах Европы / Л. С. Лучкина // Мировая экономика и международные отношения (Москва). — 2004. — № 3. — С. 2—3.

УДК 339.372

ОСОБЛИВОСТІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ СТРУКТУРИ РОЗДРІБНОЇ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ

Мельник І. М., к.е.н., доцент, Барна М. Ю., к.е.н., доцент

Львівська комерційна академія

У вітчизняній роздрібній торгівлі сьогодні відбуваються важливі структурні та інституціональні зміни, які вимагають пильної уваги з боку вчених. Стаття присвячена огляду сучасних тенденцій трансформації організаційної структури роздрібної торгівлі в напрямі інтеграції торгового капіталу; подана типологія роздрібних торговельних мереж.

Ключові слова: сфера обігу, роздрібна торгівля, трансформація, інтеграція, мережеві формати роздрібних торговельних підприємств.

Мельник И. Н., Барна М. Ю. ОСОБЕННОСТИ ТРАНСФОРМАЦИИ ОРГАНИЗАЦИОННОЙ СТРУКТУРЫ РОЗНИЧНОЙ ТОРГОВЛИ УКРАИНЫ / Львовская коммерческая академия, Украина

В отечественной рознице сегодня проходят важные структурные и институциональные изменения, которые требуют пристального внимания со стороны ученых. Статья посвящена обзору современных